قاشقار ايماعى:

قارقىنعا كۇش سالىپ، ايال السىتى جەدەلدەتىپ، كەدەيلىكتىڭ تامىرىنا بالتا شابۇعا قۇلشىندى

گازەتىمىزدىڭ جالپىلىق اقپارات قۇرالدارى ئەتلىشىسى **حان چينيان** 5 ـ ايدىڭ 6 ـ كۈنى قاشقاردان حابارلايدى. "جىلجايداعى مايلى شاپتول بازارعا شعارىلا باستادى، 5 ـ، 6 ـ ايلاردا ساتىلىپ بولادى، مىنا 12 جىلجايداعى مايلى شاپتول ماعان 70 ــ 80 مىڭ يۇان كىرىس كىرگىزەدى"، ـ دەدى 4 ـ ايدىڭ 25 ـ كۈنى ياركەن اۋدانى جاڭا وستەڭ اۋىلى جاڭا وستەڭ قىستاعىنىڭ تۇرعىنى امينا تۇرسىن جىلجايداعى مايلى شاپتولداردى نۇسقاپ تۇرىپ قۇانىشپەن، ـ "اعاشتاعى مايلى شاپتولدىڭ جەمىس بەرۋى جىلدان ـ جىلعا مولايىپ كەلەدى، بيىل وتباسىمىز، ئەسوزسىز، كەدەيلىكتەن ارىلادى".

"3 رايون، 3 وبلىستاعى" اۋىر كەدەي وڭىرلەردىڭ ئەبرى بولعان قاشقار ايماعىندا بيىل ئالى دە 4 كەدەي اۋدانىنىڭ قالپاعى السىنۇ، 293 كەدەي قىستاق كەدەيلىك تىزىمىنەن شەگىنۇ، 77 مىڭ 200 كەدەي كەدەيلىكتەن ارىلۇ الدىندا تۇر.

بيىل جىل باسىندا توسىننان تۇىلعان جاڭا تيپتى ايدارشا ۋيرۇس وكپە قابىنۇ ىندەتى ادامدارىدىڭ قالىپتى تۇرمىسىن بۇزىپ، وسى 293 كەدەي قىستاقتىڭ كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۇ شەشۇشى شايقاسىنىڭ شەشۇشى جەڭسىنە جەتۇىنە ئىتىمسىز بۇپال جاسادى. قاشقار ايماعىنداعى ئار دارەجەلى پارتكومدار مەن ۇكىمەتتەر ئىس جۇزىندەكتى تىياناق ەتىپ، جەر جاعدايىنا قاراي ىستەپ، دالما ـ ئەدال كۇش سالىپ، دالما ـ ئەدال شارا قولدانىپ، كەدەيلىكتىڭ تامىرىنا بالتا شابۇعا قۇلشىنىپ، كەدەيلىك قالپاعىن السىپ، قارقىنعا كۇش سالىپ، ايال السىتى جەدەلدەتىپ، كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۇ شايقاسىنىڭ جەڭسىنە دەر كەزىندە، جوعارى ساپامەن جەتۇگە شىنايى كەپىلدىك ەتتى.

شايقاستى قاداعالاۋ باستالعاننان بەرى، قاشقار ايماعىندا ئار دارەجەلى باسشى كادرلار وزدەرى بايلانىس جاساۋدى كوتەرەگە العان كەدەي قىستاقتارعا بارىپ، "تورعاي بورشالاۋ" ادىسىمەن قىستاقتاردىڭ كەدەيلىكتەن ارىلتۇ قىزمەت جوباسىنا، "ئەبىر وتباسىندا ئەبىر شارا"، "ئەبىر ادامدا ئەبىر قىزمەت ورنى بولۇ" جوباسىنا ئەبىر ـ بىرلەپ تالداۋ جاساپ، وي جەلىسىن ايقىندا ۋىنا، اشالاۋعا، كەمەلدەندىرۇگە كومەكتەستى.

"بۇكىل ايماقتا 40تان استام مەڭگەرمە دارەجەلى باسشى كادر، 250دەن استام اۋدان ـ باسقارما دارەجەلى باسشى كادر تىزىمدەكتەن شەگىندىرىلمەگەن كەدەي قىستاقتاردا شايقاستى قاداعالادى، ايماققا توتە قاراستى تاراۋلار مەن اۋدان، اۋىلدارداڭى 1500دەن استامعا جۇىق باسشى كادرى تىزىمدەكتەن شەگىندىرىلگەن قىستاقتاردا، كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ مىندەتى بار كەدەي ەمەس قىستاقتاردا بايلانىس جاساۋدى كوتەرەگە الپ قۇزاپ ـ جەتەكشىلىك ەتىپ، بايلانىس جاساپ كومەكتەسۇ ـ سۇيەمەلدەۋمەن جاپپاي قامتىدى"، ـ دەدى قاشقار ايماقتىق پارتكومنىڭ مۇشەسى، ۇيىمداستىرۇ ئەبولىمىنىڭ باستىعى ژاڭ شينگى، ـ "ئەبز، ئەسوز جوق، بورىشتى ادا ەتىپ، زور شەشۇشى شايقاس جاساۋ كۇيىمەن كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۇ مىندەتىن جوعارى ساپامەن ورىندايمىز".

ياركەن اۋدانى پاكشى اۋىلى پاكشى قىستاعى يچىڭ مايسا جەتىلدىرۇ شارۋالار سەلبەستىك كووپەراتيۋىنىڭ مايسا جەتىلدىرۇ بازاسىندا قىستاق تۇرعىنى يەمىن توحتى كوكونىس مايساسىن زەر سالا باپتاۋدا. "مۇندا كەلىپ قىزمەت ىستەگەننەن بەرى، مەن ئەبىر جاعىنان اقشا تاۋىپ، ئەبىر جاعىنان تەحنيكا ۇيرەندىم، قازىر كوپتەگەن تەحنيكالاردى يگەرىپ الدىم، ايلىق ەڭبەكاقىم 4000 يۇان"، ـ دەدى يەمىن قۇانىشپەن.

يەمىن پاكشى قىستاعىنداعى ارحيۇ تۇرعىزىلىپ، كارتچكالاندىرىلعان كەدەي، بۇرىن تەحنيكا كەمشىل بولعاندىقتان ۇيىندە ەگىس جۇمىسىمەن شۇعىلدانىپ، كىرىسى توەمەن بولىپ كەلگەن ەدى. سەلبەستىك كووپەراتيۋى قۇرىلعاننان كەيىن، ول سەلبەستىك كووپەراتيۋىندە قىزمەت ىستەۋمەن بىرگە، تەحنيكا ۇيرەنىپ، ەڭبەكاقىسى بارعان سايىن جوعارىلادى. قازىر ونىڭ ايەلى دە سەلبەستىك كووپەراتيۋىندە قىزمەت ىستەيدى، ئەبىر ئۇيلى جاننىڭ تۇرمىسى بارعان سايىن جاقسارىپ كەلەدى.

يەمىن ەرلى ـ زايىپتىلاردىڭ وزگەرىسى اۋدان جاعدايىنا، اۋىل جاعدايىنا، قىستاق جاعدايىنا، وتباسى جاعدايىنا جانە ئاربىر ادامنىڭ جاعدايىنا ۇيلەستىرىپ شايقاستى باسى ـ قاسىندا قاداعالاۋدىڭ، بايلانىس جاساۋدى كوتەرەگە الپ كوەكتەسۇ ـ سۇيەمەلدەۋ جوباسىنىڭ اتقارىلۇىنىڭ جەمىسى بولاتۇعىن.

قاعىلىق اۋدانى تەتىر اۋىلى توەمەنشاقا قىستاعىندا ارحيۇ تۇرعىزىلىپ، كارتچكالاندىرىلعان 137 وتباسى، 567 ادام بار، شارۋالاردىڭ ەگىنشىلىكتەگى كىرىسىنىڭ توەمەن، جۇمىستانىپ كىرىسىن ارتتىرۇ ارناسى تار بولۇداي جاعدايعا قاراتا، "ۇعسۇ، تيىمدىلىك جاساۋ، توعىسترۇ" قىزمەت اتىرەتىى، قىستاق "ەكى كومىتەتى" كاسىپ سالاسىن دامىتۇ جولىندا بەلسەندىلىكپەن ىزدەنىس جاساپ، قىستاق تۇرعىندارىن جاقىن ماڭداعى اۋىلداردىڭ باسىمدىعىنان پايدالانىپ كوكونىس جىلجايىن دامىتىپ، كىرىستەرىن ارتتىرۇعا جۇمىلدىردى.

تەكسەرۋ ارقىلى قىزمەت اتىرەتىى، قىستاق "ەكى كومىتەتى" جۇپار ساڭىراۋقۇلاقتى ەگۇگە قوسىلاتىن قارجى از، بازارداعى سۇرانىس مولشەرى جوعارى، "تەز ئونىم بەرەتىن" كىرىستى ارتتىرۇ نىسانى ەكەنىن بايقايدى. سونىمەن، قىساتاقتا تۇرعان قىزمەت اتىرەتىى جىلجايدا ئوسىرۇ تاجىريبەسى بار قىستاق تۇرعىنى مامەتازەز ئومارىدى باستاماشىلىقپەن سەلبەستىك كووپەراتيۋىن قۇرىپ، ەگىنشىلىك ىستەۋگە اتتانىسقا كەلتىردى ئارى ماماندارىدى ۇسىنىس ەتىپ ساڭىراۋقۇلاق تاياقشاسىن جاساۋ، تەرۋ، ساتۇ سياقتى بۇىندارعا جەتەكشىلىك ەتتى.

"سەلبەستىك كووپەراتيۋىندە قازىر 10 مىڭ ساڭىراۋقۇلاق تاياقشاسى بار، ئەبىر ساڭىراۋقۇلاق تاياقشاسىنان ئەبىر كيلوگرام جۇپار ساڭىراۋقۇلاق وندىرىلەدى، ئەبىر كيلوگرامنىڭ تولايىم ساتۇ باعاسى 15 يۇان، ئەبىر جىلجايدان ئەبىر جىلدا، ەڭ تومەن بولعاندا، 20 ــ 30 مىڭ يۇانعا دەيىن كىرىس كىرەدى"، ـ دەدى مامەتازەز.

قازىر سەلبەستىك كووپەراتيۋى 3 ەرەن بازارمەن ساتۇ كەلىسىمىنە كەلىستى.

كەزەكتە قاشقار ايماعىنداعى 293 كەدەي قىستاق ۋاقتىپەن جارىسىپ، ايال السىتى جەدەلدەتىپ، ئەلسز تۇستاردى كۇشەيتىپ، ولقىلقتارىدى تولقتاپ، نەگىزدى بەكەمدەپ، ۇزاق بولاشاقتى كوزدەۋدە، ئار دارەجەلى "ۇعسۇ، تيىمدىلىك جاساۋ، توعىسترۇ" قىزمەت اتىرەتىىرى مەن قىستاق "ەكى كومىتەتىرى" امالىن تاۋىپ كاسىپ سالاسى نەگىزىن بەكەمدەپ، كەدەيلىكتەن ارىلتۇ ساپاسىن جوعارىلاتىپ، شارۋالاردىڭ كىرىسىن ارتتىرۇنا كومەكتەسۇدە.

قىستاقتاعى "جۇمىرتقا ساتۇشى"

سۇرەتتەن ئەتۇسىرىپ، حابارىن جازعان گازەتىمىزدىڭ جالپىلىق اقپارات قۇرالدارى ئەتلىشىسى حان لياڭ

"لىۋ اپاي، بۇل جۇمىرتقانىڭ اقشاسى". 5 ـ ايدىڭ 2 ـ كۈنى ۋي شيڭلۇڭ قىستاق تۇرعىنى لىۋ گۇيلىڭعا كومەكتەسپ ساتقان جۇمىرتقانىڭ اقشاسىن قولىنا بەردى.

ۋي شيڭلۇڭ بۇراتالا جۇڭگو بانكەسى قامسىزداندىرۇدى باقلاۋ ـ باسقارۋ بولىمشە مەكەمەسىنىڭ بۇراتالا قالاسى شويىڭپان قالاشىعى ۇمەكەبۇلاعىندا تۇراتىن "ۇعسۇ، تيىمدىلىك جاساۋ، توعىسترۇ" قىزمەت اتىرەتىنىڭ مۇشەسى. ئبىر رەتكى جاعداي ۇعسۇ بارىسىندا قىستاق تۇرعىنى لىۋ گۇيلىڭنىڭ ناۋقاس سەبەبىنەن وتباسىنىڭ كەدەيلىك قىسپاعىندا قالعاندىعىن ۇعسادى. ۋي شيڭلۇڭ قىزمەت اتىرەتىندەگى باسقا مۇشەلەرمەن اقىلداسقاننان كەيىن، ونىڭ وتباسىنىڭ باعمىشىلىق نىسانىن دامىتۇنا كومەك كورسەتۇدى ۇيعارادى.

شوجە جەتكىزىپ بەردى، جىلجاي، قورا ـ قوپسى سالىپ بەردى، باعمىشىلىق تەحنيكەسىن ۇسىنىس ەتتى، ۋي شيڭلۇڭنىڭ كومەگىندە، لىۋ گۇيلىڭنىڭ باققان تاۋىقتارى جۇمىرتقالاي باستايدى، الايدا جۇمىرتقانى ساتۇ دا ماسەلەگە اينالادى.

"كوپشىلىك كورىڭىزدەر، بۇل ئبىزدىڭ قىستاقتىڭ جەرگىلىكتى تاۋىق جۇمىرتقاسى، بىرەۋى 1.5 يۇان". وسىنداي مازمۇندارداڭى ۋي شيڭلۇڭنىڭ دوستار توبىنان، تۇىس ـ تۇعاندار توبىنان ئار كۈنى دەرلىكتەي كورۇگە بولادى. جەلدە جۇمىرتقا ساتۇ ينفورماتسياسىن تاراتسا، جەلدەن تىسقارى ۋي شيڭلۇڭ تاعى بۇراتالا قالاسىنداعى ئاربىر شاعىن اسحاناعا، قوناق ۇيلەرگە بارىپ تانىستىرىپ ساتادى. بىرتە ـ بىرتە جۇمىرتقانىڭ ساتىلىمى جاقسارا تۇسەدى، ئىشنارا قىستاق تۇرعىنىڭ ۋي شيڭلۇڭدى ىزدەپ كەلىپ جۇمىرتقالارىن كورسەتەدى، ول قىستاقتاعى "جۇمىرتقا ساتۇشعا" اينالادى.

جۇمىرتقا ساتۇدان قامقايتىن بولعان لىۋ گۇيلىڭنىڭ جۇزىنەن قۇانىش كۇلكىسى قايتا ەسەدى. بيىل ول تاعى جۇمىرتقالىق تاۋىق باعمىشىلىق كولەمىن كەڭەيتتى. "قازىر مەنىڭ تۇرمىسىم كۇن سايىن جاقسارىپ كەلەدى"، ـ دەدى لىۋ گۇيلىڭ.

"شياۋۋي ماعان، شىنىمەن، ۇلكەن كومەك كورسەتتى!" كەدەي وتباسى لي چىڭجۇ استىق ەگۇ شەبەرى، ئوندىرىستى كەڭەيتۇدى ويلاپ كەلگەنىمەن، قارجى تاپشى بولاتىن. ۋي شيڭلۇڭ ونىڭ كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ شاعىن سومالى قارىز اقشاسىن الۇنا كومەكتەسەدى. "شياۋۋيدىڭ كومەگىندە مەن 600 مىڭ يۇان قارىز اقشاعا يە بولدىم، بيىل 410 مۇ جەردى كوتەرەمەگە الدىم"، ـ دەدى لي چىڭجۇ.

قىستاقتا تۇرعان 2 جىلدان استام ۋاقىتتان بەرى، قىستاقتا ۋي شيڭلۇڭ "بەيتانىس ادامنان" كوپشىلىك مويىنداعان "شياۋۋيعا" اينالدى. "قىستاق تۇرعىندارىنىڭ جاقسى تۇرمىس كەشىرۇىنە كومەكتەسە العانىما ئوزىمدى زور تابىسقا كەنەلگەندەي سەزىنىپ ئجۇرمەن"، ـ دەدى ۋي شيڭلۇڭ.

سۇرەتتەر سويلەيدى

5 ـ ايدىڭ 2 ـ كۈنى ۋي شيڭلۇڭ (وڭدا) قىستاق كادرلارىمەن يىتەرىنەت تىكە تاراتىلمىنان پايدالانىپ، قىستاق تۇرعىندارىنىڭ جۇمىرتقا ساتۇنا كومەكتەسۇدە.

5 ـ ايدىڭ 2 ـ كۈنى ۋي شيڭلۇڭ (وڭدا) قىستاق تۇرعىنى لي چىڭجۇمەن بىرگە حيميالىق تىڭايتقىش تاسۇدا.

5 ـ ايدىڭ 2 ـ كۈنى ۋي شيڭلۇڭ (سولدا) جۇپ قۇراعان تۇىسى ساۋداجاننىڭ سىر قورا سالۇنا كومەكتەسۇدە.

بۇزاق اۋىلىنىڭ كەشكى بازارى اشىلدى

(باسى 1 ـ بەتتە)

ارالىق ساقتاۋىنا، ساقتانۇ ـ قورعانۇدى ويداعىداي ىستەۋنە جەتەكشىلىك ەتتى، كەشكى بازاردىڭ كىرەر اۋزىندا تاعى ارناۋلى ادامدار دەنە تەمپەراتۇرانى ولشەدى.

كەشكى بازارعا كىرە قالعانىڭىزدا، ئتۇرلى ئدامدى ـ قۇجىردىڭ حوش ئىسى مۇرىندى جارادى. ايران قوسىلعان زۇڭزى، اشتى قاقتاما، ئوز دامىندەگى قويدىڭ وكپە ـ باۋىرى، باس ـ سيراعى، اعاش كومىردە قاقتالعان كەپتەر ەتى... ئتۇرلى ئتۇستى ەرەكشەلىكتەگى تاعامدار تابەتتى اشىپ، كوزدىڭ جاۋىن الادى.

بۇزاق اۋىلى كەشكى بازارىندا 116 جايما ورنى بار، بۇل بۇزاق اۋىلىنىڭ كۇش سالا قۇرعان جۇمسقا ورنالاسترۇدان، شارۋاشىلىق قۇرۇدان ۇلگى كورسەتۇ كوشەسى، اۋىلدىق ۇكىمەتتىڭ جەتەكشىلىگىندە، ىلگەرىندى ـ كەيىندى 50 نەشە قيىنشىلىعى بار وتباسى وسى ارادا تيجارات جۇرگىزەدى، بۇل جەر كۇندىز اۋىل شارۋاشىلىق ساۋدا بازارى بولسا، قاس قارايىسىمەن ـ اق بۇل ارا دىر ـ دۇمانعا بولەنىپ، اسەرلى كەشكى اڭگىمەلەرگە ارقاۋ بولادى.

بۇزاق اۋىلى ــ حوتان اۋدانىنىڭ جاڭعاق مەكەنى، سوڭعى جىلدارى بۇزاق اۋىلىنىڭ قورشاعان ورتاسى بارعان سايىن كورىكتەنىپ، قىستاق تۇرعىندارىنىڭ باقىت سەزىمى ۇزدىكسىز كۇشەيىپ، ئتورت تۇڭىرەكتەن كەلگەن ساياحاتشىلار اۋىز جايپاي ماقتاسىپ، اۋىل ـ قىستاقتىڭ دامۇ ارىنى مەن مۇندالادى.

كەشكى بازاردىڭ اشىلعاندىعىنا 2 ساعاتقا تاياعانىمەن، 46 جاستاعى ئراشيدىن ئسالىدىڭ وكپە ـ باۋىر، باس ـ سيراق جايماسىندا كوپ ادام قاراسى كورىنبەدى. "مۇندا ادام جوق قوي؟"، ـ دەدى كەشكى بازاردى باسقارۋعا جاۋاپتى قىزمەتكەر باكىر ئدولات جاعداي ۇعسا.

"بارلىعىن ساتىپ بولدىم، تاڭەرتەڭ مولىراق جاساماعانىما قاتتى وكىنىپ وتىرمىن!"، ـ دەدى ئراشيدىن باسىن شايقاپ.

ئراشيدىن بۇرىن كەدەي بولاتىن، كۇندىك ىستەپ جان باعاتىن، بىلتىر ول اكەسىنىڭ قويدىڭ وكپە ـ باۋىر، باس ـ سيراعىن مانەرلەۋ ونەرىن قايتادان جالعادى. ئدامى ئتىل ئۇيىرىپ، مول بەرىلەتىندىكتەن، ونىڭ جايماسى كوپشىلىكتىڭ قىزۋ قارسى الۇنا يە بولدى.

ئراشيدىن تىلشىگە بىلتىر جىل ايماعندا ونىڭ وتباسىنىڭ كەدەيلىكتەن ارىلعاندىعىن ايتىپ، "كەشكى بازاردا جايما اشۇدا ۇكىمەت مەنىڭ جايما ورنىمنىڭ اقسىن كەشىرىم ەتتى، شەكسىز العىس ايتامىن!"، ـ دەدى.

كەشكى بازاردى ارالاپ جۇرگەن بۇزاق اۋىلى سىيۋان كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ كاسىپ سالاسى باقشاسىنىڭ قىزمەتكەرى مايرا ازەز تىلشىگە ىندەتتەن ساقتانۇ ـ تىزگىندەۋ كەزىندە ئوزىنىڭ دە ۇيدە بولعاندىعىن، جۇمىستى، ئوندىرىستى قالپىنا كەلتىرگەننەن كەيىن، ئوزىنىڭ جانە قىزمەتتەستەرىنىڭ قىزمەت ىستەۋ ورايىن قاتتى قاستەرلەگەندىكتەرىن ايتتى. "بۇگىن كەشتە تۇڭگى قىزمەتكە شىعامىن، قايدا بارىپ تاماق جەيمىن دەپ ۋايىمداپ وتىرمادىم، ئساتى تۇسكەندە، كەشكى بازار اشىلا قالىپتى، تۇرمىس جانە قىزمەتىمدە تۇگەلدەي ومىرشەڭدىك كۇش قايتا قاۋلاعانداي سەزىندىم، باقىت سەزىمىم تاسقىنداۋدا".

بۇزاق اۋىلدىق ۇكىمەتتەگى ئبىر جاۋاپتى قىزمەتكەردىڭ تانىستىرۇىنشا، ئار كۇنى تيجارات ايماقتارىنان كەيىن، باسقارۋشىلار جايماشىلاردىڭ اس ارىباسى سياقتىلاردى دەزينفەكسيالاۋىن قاداعالايدى، سونداي ـ اق بازاردى جۇىپ ـ شايىپ، ئدارى بۇرىككىشپەن زارارسىزداندىرادى ەكەن، "وسىلاي ىستەگەندە، تيجاراتشىلار الاڭسىز تيجارات جۇرگىزەدى، كەشكى بازارعا كەلگەن ادامداردىڭ كوڭىلى دە ورنىعادى"، ـ دەدى وسى جاۋاپتى ادام.

تۇنگى ساعات 12دەن اسسا دا تاعى دا كەيبىر تاماقتانۇشىلار كەشكى بازارعا كەلىپ جاتىر، ويناقى مۇزىكا داۋىسىنىڭ كوتەرىلۇىمەن اۋىل ـ قىستاق كەشكى بازارى شەكسىز ترشىلىك تىنىسىنا جانە ومىرشەڭدىك كۇشكە تولدى.